שיל"ת

קונטרס

דפ ירשנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלבנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

יוצא לאור ע"י
ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גיליון שיא שנה ז' פרשת חיי שרה חודש חשון שנת ה' תשפ"ז
לפ"ג
בכורות מב. – מח:

קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה במייל
ניתן לפנות לכתובת המייל
sh**0533132203**@gmail.com

להנצחות וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות
להר"ר זלמן חיים הומינר בפל' 053-3132203

נ.ב. הביאורים וההערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב לכתובת מייל הנ"ל.

פרנס השבוע

מה בגליון?

- מה להקשו בגמ' לימא מיעתני ולא מיעתני תנאי לתניא טומטום שקידם קדושיו קדושין נתקדם קדושיו קדושין וחולץ וחולקין לאחתו ומיבמים לאחתו ותניא לידך לאחת טומטום חולצת ולא מתייבמת, והיינו לכבריתא ר' בין שקידם הטומטום לאה ובין שקידמו היא בשניהם חייבין לקידושין, ולכך בשניהם אם מת הוא המקודם לאחה כיון דבלא בנים מת בעינן חליצה לאחתו ואפי' מייבמין את אחתו, ואם מת אחיו של הטומטום חולץ לאחת אחיו, וקשה מה יהא הדין בשמת האיש שקידמו בלא בנים, הוא הטומטום לריך חליצה או לא, ולכאורה למה לא יהא חייב בחליצה מספק, ות"כ קשה למה לא אמרו דגם חולקין לו. והביאור הוא דכל החליצה הוא כדי להתירו לשוק, וכאן הטומטום אסור להנשא בין לאיש ובין לאשה, ורק בדיעבד קדושיו קדושין, לממילא אין צורך לחלוץ לו. אבל מה שמייבמין לאחתו לריך ביאור, למה שהיבו לייבמה לעל הלל שהוא איש חייבת אחתו בייבום או בחליצה, ועל הלל שהוא אשה אין איסור בייבום זה, להרי לא היה כאן קדושין לאותה אשה שקידמה וממילא לכך יכולה להנשא לאחיו, אבל עדיין קשה האיך יקנה אותה אחיו בייבום, הרי מעשה הייבום אינה קונה אשה אם אינה חייבת בייבום? (הערה ס"ל)

- הא למדנו בגמ' והני מילי לגבי הקשות אבל לגבי מלוה יש לו הפרה כי ההוא למקרי לגלגי לדריה רב אחא לקח פשע בינוקי ולהדריה רבינא ללא משכח להוה לייק כוותיה, וביאר רש"י לאותו מלמד תינוקות היה פושע במה שהיה מכה התלמידים על שמתו מכך, ולכך להדריה רב אחא שלא ילמד עוד תלמידים, אבל היות ולא מלאו מלמד שילייק כמותו לכך החזירו רבינא, וזהו משום לגבי מלוה אפי' נדר על לעת רבים יש לו הפרה, וקשה ואפי' תימה היך נתן רבינא לאותו מלמד תינוקות שוב ללמד, הרי חשש פיקוח נפש הוא, שהרי כבר מתו תלמידים מאלו, ואיך לא חשש מכך. ויש רלו לפרש לקיבל עליו אותו מלמד שלא להכות שוב התלמידים. אבל עדיין צריך ביאור היך אפשר לסמוך עליו אחר שכבר מתו מאלו? (הערה ס"ט)

- מה למדנו בגמ' לעולם לאיעבד מכהן והיא בת ישראל ואמאי קרי לה כהנת דבנה כהן, והיינו דשמה כהנת לא על שם אביה דהיה כהן, דהרי בת ישראל היא, אלא על שם שאמו של כהן היא ומשום דבנה כהן, צריך ביאור למה לווקא על שם בנה קרויה כהנת ולא על שם בעלה דשמא כהן היא תיקרא כהנת, ומזה משמע לאשת כהן שלא ילדה בן לא תיקרא כהנת, ומה הטעם והביאור בזה? (הערה ע"ג)

דף מב ע״ב

סד. **בגמ׳ לימא אישתני ולא אישתני תנאי דתניא טומטום שקידש קדושיו קדושין נתקדש קדושיו קדושין וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמים לאשתו ותניא אידך אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת.** היינו דלברייתא א׳ בין שקידש הטומטום אשה ובין שקידשו איש בשניהם חיישינן לקידושין, ולכך בשניהם אם מת הוא המקודש לאשה כיון דבלא בנים מת בעינן חליצה לאשתו ואפי׳ מייבמין את אשתו, ואם מת אחיו של הטומטום חולץ לאשת אחיו. אבל קשה מה יהא הדין בשמת האיש שקידשו בלא בנים, הוא הטומטום צריך חליצה או לא, ולכאורה למה לא יהא חייב בחליצה מספק, וא״כ קשה למה לא אמרו דגם חולצין לו. והביאור הוא דכל החליצה הוא כדי להתירו לשוק, וכאן הטומטום אסור להנשא בין לאיש ובין לאשה, ורק בדיעבד קדושיו קדושין, דממילא אין צורך לחלוץ לו. אבל מה שמייבמין לאשתו צריך ביאור, דמה שהצירו לייבמה דעל הצד שהוא איש חייבת אשתו בייבום או בחליצה, ועל הצד שהוא אשה אין איסור בייבום זה, דהרי לא היה כאן קדושין לאותה אשה שקידשה וממילא לכך יכולה להנשא לאחיו, אבל עדיין קשה האיך יקנה אותה אחיו בייבום, הרי מעשה הייבום אינה קונה אשה אם אינה חייבת בייבום. ואולי יש לומר דבאמת אחר הייבום מצריכין אותה בקדושין ממש מספק ולא די בייבום שנעשה בה. או יש לומר דגם בלא קדושין נוספות מספק כן תהא מקודשת חייבם אפי׳ אם למעשה אחיו אשה היה. דהיות ואותו טומטום עשה בה קדושין, גם אם בשבילו לא חל הקדושין דאשה הוא, מ״מ אולי ימשיך קדושין לחול לקדושי אחיו המעשה הייבום שעושה עכשיו, דהרי זהו כוח הייבום שממשיך הקדושין הקודמים, דממילא אולי גם בכהאי גוונא מועיל קודשין הראשונים למעשה הייבום של עכשיו, ולכך לא הצריכו גם לקדש מספק חוץ מן

הייבום. אבל א"כ צריך ביאור מה יהא הדין בטומטום שנשא אשה ונישא לאיש גם יחד, וכי נאמר גם בזה דשניהם קדושין מספק, ואיך שייך הדבר הרי תרתי דסתרי נינהו. ובסתם יש לומר דרק לחומרא מחשבין אותם לקדושין ואפי' בשניהם גם יחד, ואין בכך איזה איסור, אבל באופן שמת ומייבמין לאשתו האיך יותר אחיו בייבום זה, דהרי על הצד שאשה היה כאן לא קדושין הראשונים באשה זו קדושין כלל, דהרי כבר נתקדש לאיש וזהו קדושין, וממילא מעשה הקדושין שעשה הטומטום באשה לא חל כלל, וממילא גם לא יועיל למעשה הייבום עכשיו, דממילא נראה דבכהאי גוונא אם נאמר דחלו שני הקודשין מספק, מ"מ לא יועיל להתיר האשה על אחיו בייבום לבד, ובכהאי גוונא ודאי נצריכה גם קדושין מספק, כך נראה וצריך עיון לדינא.

פרק ז
דף מד ע"א

סה. **בגמ' זגדיין מחוי רב הונא חד מדידן וחד מדידהו ואיקפד רב יהודה.** היינו דרב הונא רצה לבאר מהו זגדיין דהוא עין גדולה ועין קטנה או שינוי אחר בין שני העיניים, דלכך אמר רב הונא דהוא כעין אחת כמו שלי ועין אחת כמו דרב יהודה, דהיות ואין שניהם שוים הוי זגדיין, ואיקפד רב יהודה דהיו עיניו משונות על זה שנקט רב הונא בעיניו כדוגמא לשינוי. אבל קשה דהרי באמת לא על השינוי שבעיניו של רב יהודה קאי רב הונא, אלא על זה שאין עיניו שלו ועיניו דרב יהודה שוין קאי, והיינו דהיות ואין שני העיניים של שניהם שוין לכך מי שיש לו אחד כזה ואחד כזה הוי זגדיין, דממילא קאי רב הונא על עיניו שלו כמו על עיניו של רב יהודה, וממילא למה איקפד רב יהודה. וצריך לומר דהיות והיו עיניו משונות מסתם בני אדם, לכך היה מקפיד כשהדגישו השינוי שלו, ועל אף

דכאן לא בשינוי שלו עצמו קאי רב הונא, אלא רק במה שהוא משונה מעיניו שלו, מ״מ לרב יהודה היה בזה חלישות הדעת, דהרי כך היה דהיו עיניו משונות משאר בני אדם.

דף מה ע״א

סו. **בגמ׳ תניא ר׳ אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה ר׳ יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר כי לא סגר דלתי בטני ר׳ עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר ויפתח את רחמה לר׳ עקיבא קשיא דתלמידי ר׳ ישמעאל דלמא איידי דזוטרי אתמוחי אתמח.** היינו דלדעת ר׳ עקיבא דגם מפתח איכא לאשה, א״כ יש לה רנ״ג אברים ולא רנ״ב, ואילו תלמידי ר׳ עקיבא כשבשלו אותה זונה שנדונה לשריפה למלך מצאו בה רק רנ״ב אברים. אבל קשה דמשמע מדברי הגמ׳ דרק לר׳ עקיבא יש לה אבר הנקרא מפתח, ואילו לר׳ אלעזר ולר׳ יהושע לא, וקשה דא״כ מי תאמר דלר׳ אלעזר דאמר דבריו רק לגבי צירים יאמר דאין לאשה דלתות, הרי א״כ קשיא דתלמידי דר׳ ישמעאל גם לר׳ אלעזר, דהרי הם מצאו רנ״ב אברים, והוא אמר דאיכא רק ר״נ אברים, ולדבריו אין לתרץ אתמוחי אתמח, דהרי הם מצאו יותר ממה שיש לדעתו. ואלא מן ההכרח יש לומר דגם ר׳ אלעזר מודה דאיגא דלתות לאשה, ורק מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וא״כ למה לא נאמר כן גם על דברי ר׳ עקיבא דאיכא לאשה מפתח, דגם בה לא פליגי וגם ר׳ אלעזר ור׳ יהושע מודו בכך, וא״כ לא רק לר׳ עקיבא קשה מתלמידי דר׳ עקיבא. וצריך לומר דבאמת ברור הוא דמסתמא לא נחלקו ומר אמר חדא ומר אמר חדא, מיהו ודאי דאם יקשה מתלמידי ר׳ עקיבא בעיקר על בעל במימרא יקשה, ולכך נקטו בגמ׳ דקשיא לר׳ עקיבא. אבל קשה דהרי גם לעיל אמרו דלאשה איכא רנ״ב אברים ולא רנ״ג, וכן

בכמה מקומות בש״ס אמרו כן, ולמה לא מודי לר׳ עקיבא דאיכא רנ״ג אברים וגם מפתח במנין. ואולי יש לומר דלמעשה לכו״ע איכא מפתח רק דאין לה שם אבר, דאולי הוא רק מבשר עשוי ובלא עצם, וכפי שאמרו לקמן גבי צירים לאיש, וממילא באמת לא יקשה לר׳ עקיבא כלל מהא דתלמידי ר׳ ישמעאל, ורק כאן היה הו״א דבעצם קא מיירי, וא״כ היכן האבר הרנ״ג, אבל למעשה אולי אין זה כך, אלא בשר הוא ולכך לא מצאוהו, דבשליקה נשרף כל הבשר, ורק אברים עם עצם בדקו בה.

דף מה ע״ב

סז. **בגמ׳ תניא אמר ר׳ יהודה מעשה באדם אחד שבא לפני ר׳ טרפון יתר בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע אמר לו כמותך ירבה בישראל אמר לו ר׳ יוסי משם ראיה כך אמר לו כמותך יתמעטו ממזירי ונתיני מישראל.** היינו דאין ראיה ממה שאמר לו כמותך ירבה בישראל דאין זה מום, אלא דברכתו היה לגבי הפסולין הממזרין והנתינים שיהיו כולן כמותו, ובכך ידעו להבדיל ולא להתערבב עמהם, ובכך יתמעטו הממזרים והנתינים מישראל. אבל קשה דהיכן יש משמעות בדברי ר׳ טרפון לאוקים דבריו דעל הממזרים והנתינים היתה כוונתו, הרי בפשטות בישראל אמר לו שירבה כמותו ולא בפסולי ישראל. ואולי מן הלשון שנקט ירבה בישראל ולא נקט ירבו לשון רבים, אולי מכך יש משמעות דנתכוין על יחידים שבתוך עם ישראל והיינו על הפסולין שבהם ירבה כמותו.

סח. **בגמ׳ השוקלט בשתי ידיו תנו רבנן איטר בין ביד בין ברגל פסול השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין מר סבר כחישותא אתחלא בימין ומר סבר בריותא אתחלא בשמאל.** היינו דמחלוקתם של רבי וחכמים הוא מה גרם לו לשלוט בשתי ידיו, אם מחמת כחישותא של ימין הוא, או משום בריותא דשמאל הוא, שרב כוחו כמו של

ימין של כל אדם. אבל קשה דאם לרבי פוסל משום דחישותא דימין הוא, והיינו דהמום שיש לו הוא במה דתש כוחו בימין, א״כ למה לא מצינו מום במי שתש כוחו בימין שאינו שולט בשתי ידיו, ולמה דווקא בשולט בשתי ידיו סבר רבי דפסול, וכי משום דשמאלו שוה לימין הוא דעושה הימין למום. וצריך לומר דכל זמן שאין השמאל שוה לימין, ראיה הוא דעדיין לא תש כוחו כל כך בימין, ולכך אין השאל שוה לו. אבל באמת יקשה א״כ מי שאינו שולט לא בזה ולא בזה מה יהא דינו, הרי לא מצינו מום כזה. ואולי יש לומר דכ״ש הוא, דאם השולט בשתי ידיו אמרו דפסול לרבי, כ״ש במי שאינו שולט לא בזה ולא בזה דשוין להרע דודאי הוי מום, ולכך לא אמרו כן דברור ופשוט הוא.

רבינא דלא אשכח דהוה דייק כוותיה. ביאר רש״י דאותו מלמד תינוקות היה פושע במה שהיה מכה התלמידים עד שמתו מכך, ולכך אהדריה רב אחא שלא ילמד עוד תלמידים, אבל היות ולא מצאו מלמד שידייק כמותו לכך החזירו רבינא, וזהו משום דלדבר מצוה אפי׳ נדר על דעת רבים יש לו הפרה. אבל קשה ואפי׳ תימה איך נתן רבינא לאותו מלמד תינוקות שוב ללמד, הרי חשש פיקוח נפש הוא, שהרי כבר מתו תלמידים אצלו, ואיך לא חשש מכך. ויש רצו לפרש דקיבל עליו אותו מלמד שלא להכות שוב התלמידים. אבל עדיין צריך ביאור איך אפשר לסמוך עליו אחר שכבר מתו אצלו. ואולי היה מעמיד שומר וכדומה לשמור התלמידים ממנו, ורק ללמדם נתן לו.

דף מו ע״א

פרק ח

סט. בגמ׳ והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי החוא דמקרי דרדקי אדריה רב אחא דקא פשע בינוקי ואהדריה

ע. **במשנה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה וכן מי שלא שחתה לאחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע**

אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון בכור לכהן ואין בכור לנחלה. היינו דבכל אלו איכא ספק מי אביו של בן זה ולכך אינו בכור לנחלה, דאינו יכול ליטול מאביו ירושה מאחר שאינו ידוע מי הוא אביו, אבל לגבי כהן הרי ודאי איכא כאן בכור הצריך פדיון ולכך פודה אותו אביו הגם שאינו יודע היכן הוא, אם זהו הנמצא אצלו או השני, דחיוב לכהן עדיין איכא, ולגבי ספק בן ט׳ לראשון או בן ז׳ לשני יפדה הוא את עצמו, דהרי הוא ודאי בכור רק שאין ידוע מי הוא אביו, ולכך אי אפשר לחייב את הראשון או את השני לשלם ה׳ סלעים לכהן. אבל קשה דגבי היא וכהנת שנתערבו ולדותיהן ויש צד לומר דהבכור נמצא אצל הכהנת ואילו הכהן נמצא אצל היראלית איך יעשה אבי הבכור ישראל פדיון, הרי בסדר הפדיון שואל הכהן את אבי הבכור מאי בעית טפי הבן או הסלעים, וכאן דאיכא חשש שהבן אצל הכהן איך יאמר דהבן בעית טפי ולכך לשלם הסלעים, הרי אפשר שכבר נלקח הבן עצמו ליד כהן. ואולי יש לומר דאין זה מעכב לגבי הפדיון ועל אף דכך נהוג בסדר הפדיון, דסוף סוף פודה בכך את בנו ולא מרצונו נתנו לכהן.

דף מו ע״ב

עא. בגמ׳ וליתני רובו בדין הוא דאיבעי ליה ליה למיתני רובו ואיידי דקא למיתני סיפא בן תשעה שיצא ראשו מת טעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא חוי תנא רישא נמי ראשו. היינו דבאמת ברישא היה צריך לכתוב רובו ולא ראשו, דהרי ביציאת ראשו לבד גבי נפל אינו נחשב לידה, אבל היות וגבי הסיפא הוצרכו למיכתב בן תשעה שיצא ראשו מת הוי אחיו בכור לנחלה ולא לכהן, ומינה מדייקין דהא יצא ראשו חי אחיו גם בכור לנחלה לא הוי, לכך גם ברישא נקטו ראשו על אף דבאמת איירי בראשו ורובו ולא בראשו לבד. אבל קשה למה בסיפא כן שייך למינקט ראשו ולא רובו, וכי

בסיפא כן די ביציאת ראשו להחשיבו לידה ולפסול אחיו מבכור לנחלה, ומאי שנא, הרי בנפלים יציאת ראשו לא נחשב ללידה. וצריך לומר דאיכא חילוק בין הרישא לסיפא, דברישא איירי בבן ח' חדשים שאינו בר קיימא, ולכך נפל הוא אפי' אם יצא ראשו חי, דאינו יכול לחיות, ולכך עד שלא יצא ראשו ורובו אינו נחשב ללידה, ומשא"כ בסיפא איירי בבן ט' שיצא ראשו, דהיות ובן ט' בר קיימא הוא, ממילא אם יצא ראשו חי כן נחשב ללידה ולכך אחיו אפי' בכור לנחלה אינו, ורק ביצא ראשו מת דמתחלה נפל הוא, לכך הוי אחיו בכור לנחלה.

דף מז ע"א

עב. בגמ' ואזדו לטעמייהו דאיתמר חיו לו בנים בחיותו עובד כוכבים ונתגייר ר' יוחנן אמר קיים פריה ורביה ור' שמעון בן לקיש אמר לא קיים ר' יוחנן אמר קיים לא תהו בראה לשבת יצרה ור' שמעון בן לקיש אמר לא קיים פריה ורביה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. היינו דר' יוחנן סבר דבמה שהביא בניו הגויים לעולם קיים בזה לא תהו בראה, אבל ר' שמעון בן לקיש סבר דהיות וגר קטן שנולד הוא, ממילא עדיין לא קיים המצוה, דרק עכשיו נולד. ומשמע דלכו"ע במה שהביא גויים לעולם קיים לשבת יצרה, וקשה למה יהא בזה קיום המצוה, וכי בזה חפץ ה' שיביא גויים לעולם, ובשלמא מאיש נכרי זהו רצונו של הקב"ה שגם הם יפרו וירבו, וכפי שנאמר בישמעאל גם הוא יהיה מלוא הגויים וכדומה, אבל לאותו גר כיון דאיש ישראל הוא עכשיו, למה יהא בזה קיום המצוה אצלו, הרי לאיש ישראל ודאי כוונת הקב"ה שיביא ישראלים לעולם, ולהרבות בזרע ישראל. ועוד, דא"כ יש להביא מכאן ראיה לאיש ישראל שנשא נכרית ונולדו להם בנים, דמשמע מכאן דיהא בזה אצלו קיום מצות לשבת יצרה, ונראה תימה לומר כן, דודאי רצון הקב"ה שיביא ישראלים לעולם. ועיין ברמב"ם בהל' אישות (פרק טו הלכה ו)

שכתב דכאן איירי שנתגיירו בניו הנכרים עמו, דלכך הוה בזה קיום מצות לשבת יצרה, וממילא מכך משמע להדיא דבהא דנשא נכרית ונולדו לו בנים, אם לא נתגיירו לא קיים בזה לשבת יצרה.

עג. **בגמ' לעולם דאיעבר מכהן והיא בת ישראל ואמאי קרי לה כהנת דבנה כהן.** היינו דשמה כהנת לא על שם אביה דהיה כהן, דהרי בת ישראל היא, אלא על שם שאמו של כהן היא ומשום דבנה כהן. צריך ביאור למה דווקא על שם בנה קרויה כהנת ולא על שם בעלה דרשת כהן היא תיקרא כהנת, ומזה משמע דאשת כהן שלא ילדה בן לא תיקרא כהנת, ומה הטעם והביאור בזה, וצ"ע.